

Ko trūksta, kad už šilumą mokėtume švedišką kainą?

Nors šiandien centralizuoto šilumos tiekimo tinklas Lietuvoje yra modernus ir išplėtotas, gyventojai negali džiaugtis pigia šiluma. Ar platesnis alternatyvių energijos šaltinių taikymas šilumos gamyboje ir daugiabučių namų renovacija padėtų spręsti šią problemą?

Dr. Valdas LUKOŠEVIČIUS
Lietuvos energetikos konsultantų asociacijos (LEKA) prezidentas

„Didžiausia tragedija išlieka milžiniški šilumos kiekiai, kurie yra suvartojami senos statybos namuose. Sąskaitose pinigais virsta kiekviena šilumos kilovatalandė, iššvaistyta pro kiauras namo sienas, stogą, todėl visų pirma reikia rūpintis daugiabučių renovacija“.

Infrastruktūra – po ranka

Šilumos tiekimo tinklų infrastruktūra – vienas iš nedaugelio privalumų, kuriuos Lietuva paveldėjo iš sovietinių laikų.

Šiandien gerai išplėtos centralizuotos šilumos tiekimo sistemos veikia Skandinavijoje, išsivysčiusiose Europos šalyse, pavyzdžiui Austrijoje, ir buvusiose socialistinio bloko valstybėse. Energetinė infrastruktūra yra didžiulė mūsų šalies nacionalinė vertybė, kuria privalome atsakingai rūpintis.

Šiuo metu Vakarų Europos valstybės siekia iki 2020 metų padidinti centralizuotų šilumos tiekimo sistemų apimtį. Suvokiama, jog taip galima išspręsti labai daug valstybės energetikos klausimų – įvairaus kuro, atsinaujinančių energijos šaltinių, komunalinių atliekų naudojimo šilumos ir elektros energijos gamybai.

Lietuva nepadarė klaidos ir nesugriovė centralizuotos šilumos sistemų, kaip tai atsitiko dalyje postsovietinių šalių – Armėnijoje, Gruzijoje ar Azerbaidžane.

Atvirkščiai – šilumos tiekimo įmonės investavo į ūkio renovaciją. Nuostoliai Lietuvos miestų šilumos perdavimo tinkluose per pastaruosius 10 metų buvo sumažinti vidutiniškai nuo 32 iki 15 procentų.

Pagal pagrindinius rodiklius Lietuva praktiškai pasivijo modernius Skandinavijos šilumos ūkius, kurių tinkluose prarandama apie 12 procentų šilumos.

Taigi, šiandien Lietuva turi visą infrastruktūrą ir galimybes šilumos tinklus eksploatuoti mažiausiomis sąnaudomis. Be to

– užtikrinant energetikos patikimumą ir nepriklausomybę nuo importo kuro. Kodėl iki šiol už šilumą mokame daug?

Atsisakyti dujų neskubama

Kiekviena valstybė, plėtodama savo energetikos sektorių, stengiasi išnaudoti savo šalies potencialą, gamtinius ir žmogiškuosius išteklius, esamą infrastruktūrą.

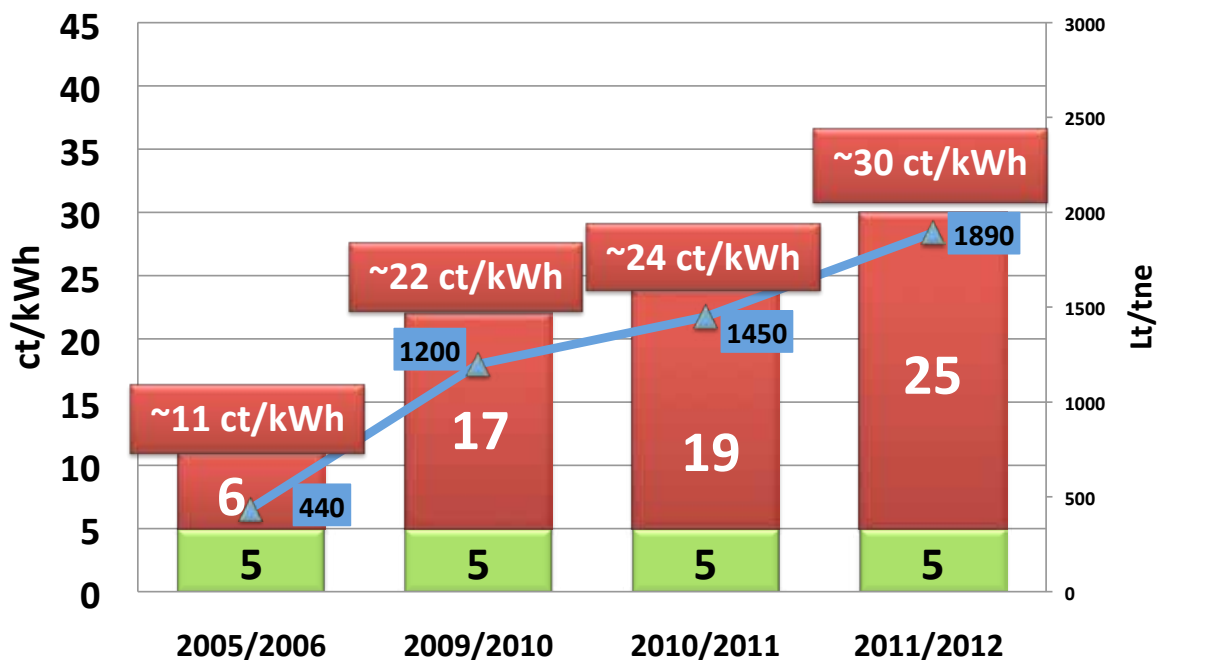
Deja, patarlė „Savi marškiniai arčiau kūno“ netinka kalbant apie valstybinę politiką remiant vietinio biokuro rinkos plėtrą Lietuvoje. Šiuo metu 76 procentai centralizuotai tiekiamos šilumos pagaminama naudojant iš Rusijos importuojamas gamtines dujas.

Nors, lyginant su vietiniu biokuru, gamtinės dujos daugiau kaip du kartus brangesnės, o jas deginant išskiria didelis kiekis aplinkai žalingo anglies dvideginio, atsisakyti jų neskubama. Todėl šiandien už šilumą gyventojų mokami pinigai didžiąją dalimi remia ne Lietuvos ekonomiką, o gamtinių dujų tiekėjus.

Lietuvos mokslininkų atlikti tyrimai, studijos ir pasaulinė praktika rodo, kad šilumos gamybai taikydama vietinius išteklius, komunalines atliekas, centralizuotos šilumos tiekėjai galėtų reikšmingai pamaitinti Lietuvos ekonomiką – auginti naujas darbo vietas, vietos rinkoje išlaikyti šimtus milijonų, kurie iškeliauja svetur už dujas.

Siekiant ekonominės, socialinės ir aplinkosauginės naudos, būtina jungti žalią šviesą kuro konversijai šilumos ūkyje – importuojamas gamtines dujas keisti biokuru. Tai – reali ir pama-

ŠILUMOS KAINOS AUGIMO KAITA AUGANT GAMTINIŲ DUJŲ KAINAI

■ Šilumos tiekimo pastoviosios sąnaudos ■ Kuras (kintamos sąnaudos) ▲ Iškastinio kuro kaina (gamtinių dujų) su transportavimo ir galios mokesčiais

tuota galimybė. Lietuvos energetiniai poreikiai santykinai yra maži, o vietinio kuro išteklių daugiau nei pakankami.

Pavyzdžiui, Švedija šiuo metu jau 80 proc. visos šilumos gamina iš atsinaujinančių energijos šaltinių. Lietuvoje šis rodiklis – 19 procentų, tačiau turime visas prielaidas pasivyti pasaulinius atsinaujinančių energijos šaltinių taikymo lyderius, tereikia aiškaus valstybinio požiūrio.

Švedijos patirtis

Remiantis Lietuvos energetikos instituto mokslininkų 2011 metų tyrimo išvadomis, mūsų šalies potencialas yra per 1,3 mln. tne atsinaujinančių biokuro resursų kasmet – daugiau negu pakankamai Lietuvos poreikiams.

Švedijos patirtis rodo, kad 1 TWh energijos, pagaminamos iš biokuro, sukuria 1000 darbo vietų.

Lietuvos šilumos ūkio sektoriuje pagaminama apie 10 TWh šilumos. Gamtines dujas pakeitus biokuru, būtų sukurta apie 10 tūkst. naujų darbo vietų. Tai vien mokesčių pavidalu papildytų valstybės biudžetą apie 120 mln. litų per metus.

Galima prognozuoti, kad dėl naujose darbo vietose gaunamų atlyginimų išaugęs bendras vartojimas sudarytų apie 180 mln. litų per metus. Jei skaičiuotume 10 000 biokuro srityje dirbančių, kurių vidutinis darbo užmokestis sudarytų 1500 litų per mėnesį. PVM pavidalu į valstybės biudžetą grįžtų dar apie 38 mln. litų per metus.

Apskaičiuoti tiesioginę biokuro vartojimo naudą šilumos vartotojams taip pat nėra sunku. Šilumos tiekimo įmonės 2011 už dujas sumokėjo virš 1,1 mlrd. litų. Vidutinė šilumos kaina sudarė apie 24 ct/kWh. Šilumą gamindamos iš biokuro šilumos tiekimo įmonės kurui išleisť tik apie 450 mln. litų. Vidutinė šilumos kaina Lietuvos miestuose sudarytų apie 19 ct/kWh.

Dėl biokuro ir gamtinių dujų kainų skirtumo sutaupyti apie 615 mln. litų, kurie liktų Lietuvos žmonėms.

Tam, kad Lietuvos katilinės, šiaudien deginančios gamtines dujas, būtų pritaikytos biokuro vartojimui reikalingos 3 mlrd. litų investicijos.

Tokių lėšų neturi nei miestų savivaldybės, nei šilumos tiekimo įmonės. Siekiant perversť šilumos ūkį nuo gamtinių dujų prie biokuro būtina kryptinga valstybės investicinė politika. Skaičiuojama, kad 3 milijardų litų investicijos, įskaitant valstybei sukuriama naudą, atsipirktų greičiau kaip per penkerius metus.

Atliekos laidojamos

Lietuvos požiūrį į atsinaujinančius išteklius ir aplinkos tausojimą puikiai atspindi sąvartynų „politika“.

Tikslas skatinti biokuro rinką buvo numatytas dar 1991 metais patvirtintoje Lietuvos nacionalinėje energetikos strategijoje. Strateginiai tikslai praktiškai nebuvo įgyvendinti – jokios realios valstybės paramos šilumos gamintojai nesulaukia iki šių dienų.

Lygiai taip pat Lietuvai nepavyko laiku įgyvendinti nacionalinėje energetikos strategijoje numatyto tikslo iki 2010-ųjų pastatyti modernią jėgainę, kuri energijai gaminti naudotų komunalines atliekas.

Sąvartynuose pūdome atsinaujinančius energijos išteklius, kurie galėtų tarnauti šilumos gamybai. Komunalinės atliekos yra vertingas kuras, net tris kartus pigesnis už naftos produk-

tus ar gamtines dujas. Pavyzdžiui, Danijoje šildymo ir elektros gamybos poreikiams per metus yra sunaudojama daugiau kaip 2,5 milijono tonų buitinių atliekų.

Nors pasaulyje jau daugelį metų komunalinės atliekos yra atsinaujinančių energijos išteklių sąrašė, Europoje veikia per 400 modernių atliekų jėgainių, Lietuva atliekų tvarkymo klausimą sprendžia taip pat, kaip prieš šimtą metų. Per metus sąvartynuose palaidojame per 1,3 milijono tonų atliekų, o augant vartojimui, šis skaičius grėsmingai pučiasi.

Lietuviai – „lyderiai“

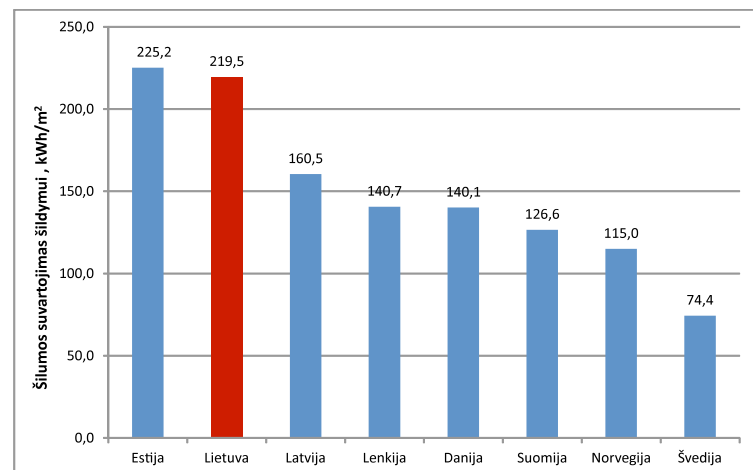
Platesnis alternatyvių energijos išteklių taikymas energijos gamyboje – tik viena medalio pusė kalbant apie pigesnes šildymo paslaugas.

Žmonėms, kurie pažįsta Lietuvos ir kitų šalių šilumos ūkį skaičiais, o ne emocijomis, žinoma, kad didžiausi rezervai sumažinti šildymo sąskaitas slypi būtent pastatuose.

Mokėjimo už šilumą dydį lemia šilumos kainos (ct/kWh) ir jos suvartoto kiekio (kWh/mėn.) sandauga.

Lietuvoje vidutinė šilumos kaina yra artima arba mažesnė negu kaimyninėse šalyse, tačiau tai jokiū būdu nereiškia, kad už šilumą mokame tiek pat.

Skandinavijos šalyse pastatų kokybė geresnė, todėl santykinis šilumos suvartojimas, tenkantis pastato ploto vienetui, yra ženkliai mažesnis negu Lietuvoje. Akivaizdu, kad energijos suvartojimas Lietuvos pastatuose iki 2-3 kartų didesnis negu kaimyninėse šalyse turi daug didesnį įtaką mokėjimams už šilumą, negu šilumos vieneto kaina.

„Sąvartynuose pūdome atsinaujinančius energijos išteklius, kurie galėtų tarnauti šilumos gamybai. Komunalinės atliekos yra vertingas kuras, net tris kartus pigesnis už naftos produktus ar gamtines dujas“.

Kada lietuvius už šilumą mokės tiek pat kaip švedas? Kai šilumos ūkis bus maitinamas ne dujomis, o biokuru ir visi gyvensime ne kiau-roose, o renovuotuose, efektyviai šilumą vartojančiuose daugiabučiuose namuose.

Sudauginę santykinę šilumos suvartojimą ir gyvenamąjį plotą, pamatysime, kad vidutiniškai Lietuvos vartotojas, 2009 metų duomenimis, sunaudojo 5 729 kWh šilumos, Švedijos gyventojas – 3 363 kWh, o suomis komfortiškai šildėsi su 4 942 kWh.

Taigi, reikia pripažinti, kad vidutinė Lietuvos šeima, gyven-dama maždaug du kartus mažesniame būste negu dauguma Skandinavijos šalių piliečių, suvartoja daugiau šiluminės ener-gijos.

Lietuvoje per šiuos kelis metus buvo renovuoti vos keli dau-giabučiai, todėl pateikiami 2009 metų duomenys šilumos su-vartojimo duomenys atspindi ir šios dienos situaciją.

Švaistoma šiluma

Šildymo paslaugos negali radikaliai pigti tol, kol šilumos švaistymo rodikliai daugiabučiuose namuose siekia dabartines aukštumas. Šiandien daugiausia gyventojų emocijų kelia šilu-mos tarifo dydis, tačiau pamirštama, kad mokama už suvarto-tos šilumos kiekį.

Senos statybos daugiabučių pastatų ūkis, kuris yra pagrindi-nis centralizuotos šilumos vartotojas, nuo 1990 metų menkai pasikeitė, o daugeliu atvejų – nusidėvėjo.

Lietuvoje yra beveik 39 tūkst. energetiškai netaupių senos statybos daugiabučių. Iki šiol pilnai renovuota tik apie 200 ir dalinai renovuota apie 750 daugiabučių namų.

Pagal naują LR Vyriausybės programą nuo 2009-ųjų turėjo būti renovuota po 2500 namų kasmet, tačiau pagal JESSICA programą renovuoti vos du daugiabučiai.

Didžiausia tragedija išlieka milžiniški šilumos kiekiai, kurie yra suvartojami senos statybos namuose. Sąskaitose pinigais virsta kiekviena šilumos kilovatvalandė, iššvaistyta pro kiauras namo sienas, stogą, todėl visų pirma reikia rūpintis daugiabu-čių renovacija.

Tai – pagrindinė išeitis, galinti sumažinti šilumos suvartoji-mą, o tuo pačiu – gyventojų išlaidas šilumai.

Kokybiška renovacija sumažina šilumos vartojimą pastate ir mokėjimo dydį už šilumą apie 30-50 procentų. Tai – racio-naliausias sprendimas, nes mažai šilumos vartojantis pastatas tampa nebejautrus šilumos kainų svyravimams, o vartotojai gali reguliuoti šilumos vartojimą pagal savo poreikius ar gali-mybes ir gyvena kokybiškoje aplinkoje.

Deja, šitam keliui skiriama mažiausia dėmesio. Iš anksto galima prognozuoti, kad jau 20 metų Lietuvoje bandomas pri-taikyti iš esmės tas pats renovacijos modelis ir toliau neduos apčiuopiamų rezultatų.

Apibendrinant, į klausimą, kada lietuvius už šilumą mokės tiek pat kaip švedas, galėtume atsakyti: kai šilumos ūkis bus maitinamas ne dujomis, o biokuru, ir visi gyvensime ne kiau-roose, o renovuotuose, efektyviai šilumą vartojančiuose dau-giabučiuose namuose.